

Odlišné stanovisko sudcu Lajosa Mészárosa
k rozhodnutiu pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 6/2017

1. Demokratický princíp je súčasťou čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a pretože mal byť viac zohľadnený pri posudzovaní ústavnosti zákazu pomôcok a transparentov v pléne Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“), pripájam k nálezu sp. zn. PL. ÚS 6/2017 na základe § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov odlišné stanovisko.

O vizualizácii demokracie

2. Obraz, klip či komiks sú v súčasnosti hlavnými nositeľmi informačného posolstva – *message*.

3. Demokracia je diskusia (II. ÚS 146/2016, bod 34). Demokracia je nielen diskusia slov, ale aj súťaž symbolov, a preto je demokraciu potrebné vidieť. Už klasickým vizuálnym „imprintingom“ našej parlamentnej demokracie je obraz z 22. mája 1996, na ktorom je predseda Slovenskej informačnej služby čítajúci správu o jej činnosti v národnej rade obklopený opozičnými poslancami s transparentmi. Predstavme si účinok tohto obrázku bez transparentov alebo s poslancami sediacimi v laviciach.

4. Poslanecká činnosť je rozdelená na prácu vo (i) výboroch a diskusiu v (ii) pléne. Tieto činnosti sa zásadne líšia. Vo výboroch poslanci politicky, ako aj expertne prerokúvajú návrhy zákonov. V pléne, ktoré svojou architektúrou pripomína amfiteáter – arénu, poslanci miestami až teatrálnym spôsobom prezentujú svoje politické pozície. Tým diskutujú nielen navzájom, ale aj komunikujú so svojimi voličmi. Plénum parlamentu je živým organizmom, ktorý reflektuje vitalitu slobodnej spoločnosti (porov. taliansku skúsenosť: hlasovanie Senátu o nedôvere premiérovi Prodimu – 24. januára 2008, <http://www.youtube.com/watch?>

v=dV5sANl1s5g). Slušný „zastupiteľský“ zbor, ktorý ticho pracoval a ktorý občanov v podstate nezaujímal, sme už v minulosti mali.

5. Ak na posúdenie zákazu pomôcok a transparentov v pléne národnej rady použijeme nástroje typické pre testovanie slobody prejavu (porov. však II. ÚS 512/2018), tak na jej obmedzenie musí byť naliehavá spoločenská potreba. V tejto súvislosti ponúkam dva argumenty: (i) Pretože v 90. rokoch pomohli voľnejšie parlamentné pravidlá demokratickému vývoju v našej krajine, tak sa vytvorila opačná naliehavá spoločenská potreba, teda naliehavá potreba nič nemeniť. Niečo ako ústavná zvyklosť. Vizuál demokracie nemá len estetický, ale hlavne funkčný význam. (ii) Druhým argumentom je skutočnosť, že aktuálne nie sú prítomné signály, že by opozícia systémovo blokovala činnosť národnej rady nadužívaním netradičných foriem komunikácie, napríklad filibusteringom.

6. Technicky či z hľadiska komparácie s inými demokratickými parlamentmi sa novela môže zdať akceptovateľná (podobne BALOG, B. Súdny prieskum parlamentných pravidiel. In: *Právny obzor*. 2017, 100, č. 6, s. 547 – 557.), ale nie je tomu tak z hľadiska príbehu a hodnôt nášho moderného parlamentarizmu (z hľadiska politických vied porov. glosu STEUER, M. Stratený symbol slovenského parlamentu. In: *Denník N*. 15. september 2016.). Uvedomujem si, že v predmetnej veci je hranica medzi koncepciou, vecnou stránkou zákona a jeho protiústavnosťou neostrá. Tu hrá podľa môjho názoru pravú rolu materiálny právny štát, ktorý chráni tranzíciou dosiahnuté autentické fungovanie demokracie v právnom štáte. Táto skutočnosť pre mňa posúva vec z roviny vecnej do roviny ústavnej.

7. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) má rešpektovať autonómiu parlamentu. Kvôli svojej autonómii niektoré parlamenty prijímajú svoj rokovací poriadok vo forme vnútorného dokumentu. Náš rokovací poriadok je prijímaný vo forme zákona, čo znamená, že národná rada sa ho nebojí podradiť vonkajším ústavným štandardom. Takýmto ústavným štandardom je aj ochrana parlamentnej menšiny, teda podpora slobodnej súťaže politických síl.

8. V prvých porevolučných učebniciach pre študentov práva pripomínal vzťah medzi unavujúco diskutujúcim parlamentom a hrubou mocou prof. Bröstl nasledujúcim literárnym odkazom (BRÖSTL, A. *Náčrt teórie štátu*. Košice : UPJŠ, 1991, s. 75.): «Ruský spisovateľ B. Vasiliev k parlamentnému vývoju Ruska po 7. 11. 1917 uvádza: „Mierové spolužitie sovietskej moci s inými stranami a spoločenskými silami... netrvalo dlho. 18. januára 1918 sa v Tavridskom paláci konalo prvé (a jediné) zasadnutie ústavodarného zhromaždenia, ktoré dekréty sovietskej moci neuznalo za zákonné a navrhlo vlastné rezolúcie, veliteľ strážneho oddielu Tavridského paláca anarchista a námorník Baltského loďstva Anatolij Železnakov rovno o štvrtej v našich dejinách oficiálne potvrdenou vetou "Stráž je unavená!" prerušil pravého esera Viktora Michailoviča Sernova, ktorý zasadnutiu predsedal a dosiahol skončenie zasadania. Presne 24 hodín na to, v noci z 19. na 20. januára, Všeruský ústredný výkonný výbor prijal dekrét o rozpustení ústavodarného zhromaždenia. Parlamentná cesta rozvoja demokracie v našej krajine na roky uvoľnila miesto rozličným diktatúram – od štátnej (vojnový komunizmus) po osobnú (stalinovčina).“»

9. Z hľadiska historického a z hľadiska ochrany parlamentnej menšiny som presvedčený, že ústavný súd mal posúdiť časť novely rokovacieho poriadku zákonom č. 1/2017 Z. z. ako ústavne nesúladnú s princípom demokracie podľa čl. 1 ods. 1 ústavy a s princípom slobodnej súťaže politických síl ustanovenej v čl. 31 ústavy. Vznikol tak paradox, že aj keď obvykle preferujem nezasahovanie do vnútroparlamentných vecí, tu podľa mňa treba chrániť parlamentarizmus pred parlamentom samým.

V Košiciach 9. januára 2019